

ЛУКИАН ЗЕВС ТРАГИК

Превод от старогръцки: Александър Ничев, 1971

chitanka.info

ХЕРМЕС

*Защо говориш, татко, сам на себе си
и крачиш блед и тъжен — философ ли си?!
Кажу! Вземи ме за съветник в мъката,
не пренебрегвай робското ми брътвене!*

АТИНА

*Да, татко, сине на Кронос, най-пръв между вси
властелини,
аз, Тритогения, с ясения взор, коленича пред тебе,
моля, кажи ми, не скривай, та вече да знаем каква е
грижата, дето разяжда сърцето ти, още ума ти,
що стенеш толкова тежко и що ти са бузите
бледи?*

ЗЕВС

*Не, няма страшно слово, изпитание,
трагична участ, на които божата
природа твърдо да не носи бремето!^[1]*

АТИНА

Ах, Аполоне, чуй какво встъпление!^[2]

ЗЕВС

*О вий, на тази твърд негодни питомци!
Ти стори, Прометее, толкоз пакости!*

АТИНА

Какво? Кажу на хорът на роднините.

ЗЕВС

Ах, оглушителногрохотен гръме, какво ще направиш!

ХЕРА

Смири гнева си, Зевсе, ако не можем да играем комедия, нито да декламираме поеми, и не сме погълнали целия Еврипид, та заедно да разиграваме драма. Смяташ, че ние не знаем каква е причината за твоята скръб?

ЗЕВС

Не знаеш, инак с глас се би разплакала.

ХЕРА

Зная, че изворът на това, което те мъчи, е любовта. Но аз не плача, свикнала съм, че вече толкова пъти си ме оскърбявал с такива работи. Изглежда, че отново си намерил някоя Даная, Семела или

Европа и се измъчваш от любов, та сега мислиш да се превърнеш в бик, сатир... или в златен дъжд, че да протечеш през покрива към скута на любимата си. Тия признаци — въздишките, сълзите бледността отличават не някой друг, а влюбения.

ЗЕВС

Блазе ти! Ти смяташ, че работите се въртят около любовта и други подобни забави!

ХЕРА

Че ако не е това, какво друго те измъчва, щом ти си Зевс?

ЗЕВС

Положението е крайно опасно, Херо, и сега то, както има една дума, се крепи на косъм. Пита се трябва ли да бъдем все още почитани и дарувани на земята, или да бъдем напълно пренебрегнати и смятани за нищо.

ХЕРА

Да не би земята да е родила отново някакви гиганти^[3], или пък титаните са разкъсали веригите си, победили са стражата и отново вдигат оръжие срещу нас?

ЗЕВС

Не бой се, откъм ада ний сме сигурни.^[4]

ХЕРА

Тогава каква друга опасност може да възникне? Щом не те тревожи това, не виждам защо трябваше да се явиш пред нас не като Зевс, а като Пол и Аристодем.

ЗЕВС

Стоикът Тимокъл, Херо, и епикуреецът Дамид вчера беседваха по въпроса за провидението — не зная откъде започна разговорът им, — и то в присъствието на твърде много и тачени хора. Ето, това ме измъчва особено силно. Дамид поддържаше, че няма богове, че те изобщо не надзирават и не направляват събитията, докато Тимокъл, този прекрасен човек, се опитваше да ни защитава. После се стече голяма тълпа и разговорът не можа да продължи. Разотидоха се, като се условиха друг път да обсъдят останалите въпроси. И сега всички с нетърпение чакат да видят кой от двамата ще победи, чии доводи ще се сторят по-правдиви. Виждате ли опасността, виждате ли в какво критично положение са нашите работи, как един човек ни излага на опасност? По необходимост ще стане едно от двете: или ще ни пренебрегват, смятайки ни за прости имена, или ще ни тачат както преди, ако Тимокъл надделее с речта си.

ХЕРА

Това е наистина ужасно, Зевсе! Неслучайно във връзка с него ти задекламира трагически стихове.

ЗЕВС

А ти смяташе, че в такъв смутен миг ще седна да мисля за някаква си Даная или Антиопа! — Но какво да правим, Хермесе, Херо, Атино? Търсете и вие някакъв изход.

ХЕРМЕС

Аз казвам, че трябва да свикаме събрание и да поставим този въпрос пред цялата ни общност.

ХЕРА

И аз мисля същото, което той.

АТИНА

Аз обаче мисля противното, татко, — да не смуцаваме небето и да не показваме, че ти се тревожиш от тази работа. Нека частно действуваме така, че Тимокъл да победи с речта си, а Дамид осмян да се оттегли от беседата.

ХЕРМЕС

Но това, Зевсе, не ще остане неизвестно за боговете, щом спорът между философите е станал на открито, а, от друга страна, ти ще се представиш като тиран, щом не съобщаваш за работи, тъй големи и общи за всички.

ЗЕВС

Добре тогава, обявявай, нека всички дойдат. Правилно говориш.

ХЕРМЕС

Хайде, идвайте на събрание, богове! Не се бавете, съберете се всички, елате, ще заседаваме по-важни въпроси!

ЗЕВС

Тъй ли постно, просто и прозаично обявяваш, Хермесе, и то когато ги свикваш по най-големите въпроси?

ХЕРМЕС

Ами ти как смяташ, Зевсе?

ЗЕВС

Как смятам? Според мене обявлението трябва да получи тежест чрез някои стихотворни размери и поетическо гръмогласие, та да побързат да се съберат.

ХЕРМЕС

Да, но тия работи, Зевсе, са за епически поети и рапсоди^[5], а аз нямам никаква поетическа дарба и само ще разваля обявлението — ще туря или повече срички, или по-малко, и тромавостта на стиховете ми ще предизвика смях сред боговете. Виждам, че дори на Аполон се смеят заради някои негови пророчества, макар че повечето от тях ги прикрива пророческата мъглявост, та слушащите нямат много време да им изследват размерите.

ЗЕВС

Тогава, Хермесе, смеси обявлението си с повече стихове от Омир, такива, с каквито той свикваше нас. Навярно си ги спомняш.

ХЕРМЕС

Не твърде ясно и лесно. Все пак ще опитам.

*Да не остане дома никой бог, ни мъжки, ни женски,
никой поток, роден от отец Океан, да не липсва,
никоя нимфа! При Зевс, на събрание, всички елате,
вие, които гостят с хекатомби тържествени, вие,
средни, последни, и вие, които, лишени от име,
покрай олтари седите и вдишвате пушека жертвен!*

ЗЕВС

Браво, Хермесе, отлично го обяви, стичат се вече! Приемай ги и ги настанявай всеки според достойнството му, според каквато е материята и направата му: на първите места — златните, после, подир тях — сребърните, после наред — онези от слонова кост, после — бронзовите и каменните, а сред тях нека получат предимство изработените от Фидий, Алкамен, Мирон, Евфранор и други подобни майстори. А тези, простите и нехудожествените, натикай в някой ъгъл, да мълчат там и само да пълнят залата.

ХЕРМЕС

Тъй ще стане, ще насядат както им прилича. Но не е зле да зная, ако някой е златен и тежи много таланти, но е изработен небрежно, съвсем проташки и несъразмерно, ще седне ли пред бронзовите на Мирон и Поликлет и пред мраморните на Фидий и Алкамен, или трябва да се даде преднина на изработката му?

ЗЕВС

Тъй би трябвало, но все пак трябва да се даде предимство на златото.

ХЕРМЕС

Разбирам: ти заповядваш да ги разполагам според богатството им, не според благородството и честта им. — Хайде, елате на първото

място вие, златните!

Зевсе, изглежда, че само варварските богове ще стоят начело: виждаш елинските какви са — красиви, хубаволики, изобразени изкусно, но каменни или бронзови. Най-скъпоценните сред тях са от слонова кост, блестят с мъничко злато, само за лек оцвет и за златна отсянка, но вътре и те са дървени и крият цели стада мишки, които са си основали там държава. А тази тук Бендида, онзи там Анубис, Атис до тях, Митра и бог Лун са целите от злато, тежат и са наистина скъпоценни.

ПОСЕЙДОН

И това, Хермесе, право ли е? Този кучеглав египтянин^[6] да седи пред мене, пред един Посейдон!

ХЕРМЕС

Да. Тебе, земетръсецо, Лизип те сътвори бронзов и беден, тъй като по онова време коринтийците нямаха злато, а този е по-богат от тебе с цели рудници. Следователно ще трябва да се помириш с мисълта, че си изтласкан, и да не се сърдиш, ако някой носител на такъв голям златен нос бива предпочетен пред тебе.

АФРОДИТА

Тогава, Хермесе, постави и мене някъде на предните места, аз съм златна^[7].

ХЕРМЕС

Не — доколкото мога да видя и аз, Афродито. Ако не съм ослепял от гурели, ти, мисля, си издялана от бял пентелски камък^[8], а след това, като стана Афродита, по решение на Праксител бе предадена на книдийците.

АФРОДИТА

Но аз ще ти представя като достоверен свидетел Омир, който отгоре до долу в поемите си казва, че аз, Афродита, съм златна.

ХЕРМЕС

Но нали същият говори и за Аполон, че бил многозлатен и богат! Сега обаче ще видиш и него да седи някъде сред зевгитите^[9], след като разбойници са му грабнали венеца и са му откраднали ключовете на лирата. Та и ти бъди доволна, че заседаваш не съвсем сред тетите^[10].

КОЛОСЪТ

Ами с мене кой ще посмее да се мери? Аз съм Слънцето и съм толкова голям! Ако родосците не бяха решили да ме направят невиджано и нечувано голям, от същите средства щяха да се изработят шестнайсет златни бога. По силата на тази пропорция би трябвало да бъда смятан за най-скъп. Тук се притуря още изкуството и точността на изработката при една толкова голяма величина.

ХЕРМЕС

Какво да правим, Зевсе? Не мога да се оправя с него. Ако гледам материала му — бронзов е, но ако пресметна от колко таланта бронз е изкован, ще надхвърли петстотинте медимни^[11].

ЗЕВС

Защо трябваше да идва и този, да тика в очите на останалите дребния им ръст и да смуцава събранието? — Но я слушай, родоски благороднико, наистина ти трябва да бъдеш безусловно предпочетен пред златните, но как ще седнеш на първото място, като ще трябва да станат всички, за да заемеш целия Пникс^[12] само с едната половина на задника си? По-добре ще сториш, ако на заседанието стоиш прав, наведен към събранието.

ХЕРМЕС

Ето ти отново друг неразрешим въпрос! И двамата са бронзови, с еднакво изкусна направа, всеки е работа на Лизип и, най-важното, еднакви са по род, защото са синове на Зевс — този на, Дионис и Херакъл! Кой от двамата да седне по-напред? Виждаш, карат се.

ЗЕВС

Губим време, Хермесе, а отдавна трябваше да открием събранието. Хайде, нека сега насядат както дойде, кой където ще, а

друг път ще посветим събрание на този въпрос и тогава ще зная какъв ред трябва да въведа между тях.

ХЕРМЕС

Боже мой, как шумят! Все едни и същи, всекидневни викове: „Дажбите, дажбите!“, „Де е нектарът, де е нектарът?“, „Няма амброзия, няма амброзия!“, „Де са хекатомбите, де са хекатомбите?“, „Жертвите са за всички!“

ЗЕВС

Успири ги, Хермесе, да разберат защо са събрани и да оставят тези глупости.

ХЕРМЕС

Не всички разбират гръцки, Зевсе. А пък аз не съм полиглот, че да обявявам на език, познат и на скити, и на перси, и на тракийци, и на келти. Мисля, по-добре е да им сторя знак с ръка и тъй да ги накарам да мълчат.

ЗЕВС

Тъй направи.

ХЕРМЕС

Браво! Ето ти ги, станаха по-неми и от софисти! Време е да почнеш речта. Виждаш ли? Отдавна гледат към тебе и чакат какво ще им кажеш.

ЗЕВС

Но, Хермесе, не се срамувам да кажа на тебе, като на син, какво става с мене. Ти знаеш колко смел и красноречив съм бил винаги на събранията.

ХЕРМЕС

Зная и съм изпитвал страх, когато съм те слушал да говориш и особено когато се заканваше да вдигнеш от основи земята и небето заедно с боговете, като спуснеш известната своя златна верига^[13].

ЗЕВС

Но сега, синко, не зная дали е от големината на надвисналите нещастия или от множеството на присъстващите — виждаш, събранието е препълнено с богове, — мисълта ми е смутена, потрепервам, а езикът ми е като вързан. А най-странното от всичко е, че съм забравил встъплението, което си приготвих, та началото на речта ми към тях да бъде по възможност по-представително.

ХЕРМЕС

Всичко развали, Зевсе! Те подозрително следят мълчанието ти и чакат да чуят за някое извънредно голямо нещастие, поради което се маеш.

ЗЕВС

Какво ще кажеш, Хермесе, да им изпея ли онова прочуто Омирово встъпление?

ХЕРМЕС

Кое?

ЗЕВС

Слушайте моето слово, о вий, богове и богини!^[14]

ХЕРМЕС

Остави! Доста ни приказва тези безсмислици в началото! Ако обичаш, я махни тези досадни стихове, вземи, която щеш от речите на Демостен против Филип, поизмени я и скърпи нещо. Тъй ораторствуват днес повечето оратори.

ЗЕВС

Прав си. Една кратка тирада и една небрежност осигуряват изход в безизходни случаи.

ХЕРМЕС

Хайде, почни най-сетне.

ЗЕВС

Господа богове! Мисля, че вие бихте дали много пари, за да разберете каква е причината, поради която сте събрани. И щом е така, внимателно трябва да слушате какво ви говоря. Настоящият момент, богове, само с глас не говори, че трябва да се заловим здраво за настоящите работи, докато ние, струва ми се, твърде безгрижно се отнасяме към тях^[15]. Но искам вече — тъй като Демостен ме напуска — ясно да ви обявя какво ме развълнува, та свиках това събрание.

Както знаете, вчера, когато капитанът Мнезитей принесе жертва по случай спасението на кораба си, насмалко не загинал край нос Каферей, ние, тоест всички, които Мнезитей покани на жертвоприношението, се гощавахме в Пирея. После, подир възлиянията, вие се разотидохте кой насам, кой натам, както всеки си бе решил, а аз, тъй като още не бе много късно, се изкачих към града, за да се разходя по пладне из Керамикос, и същевременно размишлявах за скъперничеството на Мнезитей, който реши да угости шестнайсет бога, като закла само един петел, и той вече стар и хремав, а пък тамян — четири зрънца, съвсем плесенясали, та веднага угаснаха във въглищата и не ни дадоха да си смръкнем дим дори с крайчеца на носа — и то след като бе обещал цели хекатомби в мига, когато корабът вече се носеше към канарата и се намираще сред подводните скали.

Докато размишлявах така, стигам до Пъстрата галерия и гледам, насъбрало се множество хора — едни вътре в портика, много други на открито, а едни седят на столове и викат ли, викат! Аз се досетих каква е работата, разбрах, че са философи, от онези, дето вечно спорят, и реших да чуя какво говорят. И понеже случайно бях навлякъл един гъст облак, предреших се по тяхному, пуснах брада и съвсем заприличах на философ. Разблъсквам с лакти множеството и влизам, без да ме познаят кой съм. Там намирам епикурееца Дамид, един изпечен хитрец, и стойка Тимокъл, един прекрасен човек. Те спореха разгорещено. Тимокъл се потеше и гласът му вече бе прегракнал от викане, а Дамид язвително му се смееше и още повече го дразнеше.

Целият им спор беше за нас. Проклетият Дамид казваше, че ние нито се грижим за хората, нито следим какво става сред тях, все едно, че казваше, какво ние изобщо не съществуваме. Явно, такъв беше смисълът на речта му. И имаше някои, които го одобряваха. Другият, Тимокъл, беше на наша страна, бореше се за нас, сърдеше се и по всички начини се бяхтеше, възхваляваше нашите грижи и разказваше как в строй и в подходящ ред ръководим и разполагаме всичко. Той също имаше одобрението на някои слушатели. Но Тимокъл бе вече уморен, гласът му бе прехрипнал и множеството гледаше към Дамид. Като разбрах опасността, аз заповядах на Нощта да се спусне и тури край на спора. Така те се разделиха, като се условиха на другия ден да доведат въпроса докрай, а аз, вървейки с множеството, слушах как, докато си отиваха в къщи, хората хвалеха Дамид и вече решително вземаха неговата страна. Имаше обаче и някои, които не желаеха да предрешават относно спорещите противници и очакваха да чуят какво ще каже Тимокъл на другия ден.

Това е, заради което ви свиках. То не е малко, богове, ако размислите, че всяка чест, доход и слава за вас са хората. А ако те бъдат убедени, че ние или изобщо не съществуваме, или че, макар и да съществуваме, не се грижим за тях, от земята не ще ни идат никакви жертви, дарове и почести и напразно ще седим на небето, притиснати от глад, лишени от ония славни гощавки, сборища, игри, жертви, всенощни празненства, шествия. При толкова важни факти аз твърдя, че всички ние трябва да измислим нещо спасително, благодарение на което да надделее Тимокъл и речта му да се стори по-убедителна, а Дамид да бъде осмян от слушателите. Защото лично аз не съм съвсем сигурен, че Тимокъл ще победи сам, без да получи някаква подкрепа и от нас. — Хайде, Хермесе, обявявай според узаконената практика да вземат думата и да се изказват.

ХЕРМЕС

Слушай, мълчи, не шуми! Кой от пълнолетните богове, които имат право, желае да говори? Каква е тая работа? Никой не става, всички мълчите, смаяни от големината на съобщеното?

МОМ

Ах, дано във вода и земя се превърнете всички!^[16]

А пък аз, ако ми се позволи да говоря откровенно, бих могъл да кажа много нещо, Зевсе.

ЗЕВС

Казвай, Мом, не бой се! Ясно е, че ще бъдеш откровен в името на общия интерес.

МОМ

Тогава, богове, слушайте думи, както се казва, от сърце. Аз отдавна очаквах, че работите ще стигнат до такава безизходност и че ще се навъдят много такива софисти, които ще намират причината за дързостта си в самите нас. И, кълна се в Темида, не си струва да се сърдим нито на Епикур, нито на учениците му, нито на последователите му, ако те мислят за нас така. Та какво друго ще искаме да мислят, когато гледат такава голяма бъркотия в живота? Добрите биват пренебрегвани, загиват в бедност, болести и робство, а съвършени негодници и мръсници са на особена почит, свръхбогатият и заповядват на хора честни; светотатците остават скрити и ненаказани, за да бъдат набивани на кол и пребивани от бой понякога съвсем невинни хора. Очевидно, като гледат това, те стигат в разсъжденията си до извода, че ние изобщо не съществуваме. Особено пък когато чуят предсказание, което гласи, че

Халис прехвърлиш ли ти, ще погубиш голяма държава,^[17]

без да изяснява дали има пред вид собствената държава или тази на неприятеля. И пак:

Ах, Саламин ще затрие чедата на толкова майки.^[18]

Та мисля, че и персите, и елините са били деца на майки! Когато пък чуят от рапсодите, че ние се влюбваме, получаваме рани, биваме оковавани, робуваме, бунтуваме се и имаме хиляди други подобни неприятности, и то след като претендираме, че сме блажени и безсмъртни, какво друго може да се очаква, освен че с право ще ни се смеят и ще ни смятат за нищо? И ние се сърдим, че някои хора, не съвсем лишени от разум, изобличават това и отхвърлят представата за нашата грижа, докато всъщност би трябвало да бъдем доволни, че някои ни принасят жертви дори след толкова наши грешки!

Кажи ми тук, Зевсе — сами сме и никакъв човек не присъства на събранието ни, освен Херакъл, Дионис, Ганимед и Асклепий, причислени допълнително към нас, — кажи ми истина дали някога чак толкова те е било грижа за земните работи, че да разследваш кои сред хората са лоши и кои — добри. Не, не можеш да кажеш това. Защото, ако Тезей, на път от Трезен за Атина, не бе изтребил злодейците, сигурно е, че, доколкото зависи от тебе и от твоите грижи, нищо нямаше да пречи на Скирон, Питиокампт, Керкион и другите да живеят в разкош благодарение на убийствата на пътници. Ако Евристей, един грижлив човек на древността, от човеколюбие не разузнаваше положението в различните страни и не пращаше ей тоя свой слуга^[19], човек работлив и готов на труд, ти, Зевсе, малко би се загрижил за хидрата, за стимфалските птици, за тракийските коне и за пиянските дързости на кентаврите^[20].

Да, ако трябва да се каже истината, ние седим и само гледаме дали някой принася жертви и вдига дим при олтарите. Всичко останало се носи от течението както се случи. Затова сега съвсем естествено страдаме и още ще страдаме, когато малко по малко хората ще дигнат глава и ще открият, че нямат никаква полза от това, дето ни принасят жертви и устройват шествия. Скоро ще видиш как Епикуровци, Метродоровци и Дамидовци ни се присмиват, а нашите защитници, победени от тях, са турени натясно. Та ваше задължение ще бъде да спирате и лекувате тия случаи, тъй като вие доведохте работите до това положение. За Мом не с голяма опасност, ако остане без почести: той и по-рано не е бил сред тачените, тъй като вие сте били щастливите и сами сте се гощавали с жертвите.

ЗЕВС

Нека го оставим да си дрънка, богове, той винаги е груб и язвителен. Както казва възхитителният Демостен, да се обвинява и порицава, е лесно и достъпно за всеки желаещ, но да се даде съвет как да се подобри положението — това е присъщо на истински разумния съветник^[21] което вие, останалите, сигурен съм, ще сторите, след като Мом мълчи по въпроса.

ПОСЕЙДОН

Аз, както знаете, съм подводен бог и управлявам в дълбините според силите си: доколкото ми е възможно, спасявам плаващите, съпровождам корабите, смекчавам ветровете. Все пак, понеже ме е грижа и за тукашното положение, аз казвам, че този Дамид трябва да се премахне, преди да стигне до спора, било чрез мълния, било чрез друго някакво средство, за да не би да надделее с речта си — нали ти, Зевсе, казваш, че приказвал много убедително! Същевременно ще покажем как се отнасяме към онези, които разправят подобни неща против нас.

ЗЕВС

Шегуваш ли се, Посейдоне, или съвсем си забравил, че тези неща не зависят от нас, че Мойрите изпридат всекиму съдбата — този да умре от мълния, този от меч, този от треска, този от охтика? Та ако работата беше в моя власт, смяташ ли, че тия дни щях да оставя крадците, които ми отрязаха две от къдриците, всяка тежка шест мини, да си отидат от Пиза, без да съм ги поразил с мълнията си? Ти самият щеше ли да простиш в Герест на рибаря от Ореос, който ти отмъкна тризъбеца? Освен това ще изглежда, че сме засегнати и ядосани от тези работи, че се страхуваме от доводите на Дамид и поради това отстраняваме този човек, без да изчакаме да премери силите си с Тимокъл. Тъй че какво друго впечатление ще се получи, освен че побеждаваме поради невявяването на противната страна?

ПОСЕЙДОН

Аз пък мислех, че съм открил един кратък път към победата.

ЗЕВС

Остави, Посейдоне, рибешка и тъпа е тази идея да премахнеш предварително противника си и той да умре непобеден, като остави спора висящ и нерешен.

ПОСЕЙДОН

Тогава вие измислете нещо по-добро, щом смятате моето предложение за рибешко.

АПОЛОН

Ако законът позволяваше и на нас, още младите и голобрадите, да държим речи, може би щях да кажа нещо полезно за съвещанието.

МОМ

Това обсъждане е посветено на тъй важни въпроси, Аполоне, че думата се дава не според възраст, а въобще на всеки. Хубава работа, ако сега, когато се намираме в крайна опасност, вземем да приказваме глупости за правата, които ни дава законът! Ти си вече съвсем законен оратор, тъй като отдавна си напуснал ефебите^[22], пък и влизаш в списъка на дванайсетте пълновъзрастни богове и насмалко не си станал член на съвета и по времето на Кронос. Затова не се прави на момченце пред нас, ами направо казвай мнението си, без да се стесняваш, че си голобрад, още повече че имаш такъв дългобрад и власат син като Асклепий. Освен това сега особено би подобавало да покажеш мъдростта си — разбира се, ако не седиш напразно на Хеликон да философствуваш с музите.

АПОЛОН

Да, Мом, но не ти, а Зевс трябва да разрешава подобни въпроси. Ако той заповяда, аз може би ще кажа нещо не чуждо на музите и достойно за хеликонските ми занятия.

ЗЕВС

Казвай, синко! Разрешавам.

АПОЛОН

Този Тимокъл е добър и набожен човек и е изучил много подробно учението на стоиците. Затова общува с много младежи и ги

учи на мъдрост, за което им взема не малко пари. Много е убедителен, когато разговаря насаме с учениците си, но пред публика съвсем не се решава да проговори, гласът му става просташки и полуварварски, та на събранията предизвиква смях: не свързва думите, ами се смущава и пелтечи, особено когато при това свое състояние реши да изтъкне красноречието си. Той е извънредно много схватлив и остроумен, както казват най-добрите познавачи на стоическото учение, но като почне да говори и обяснява, от немощ обърква всичко и не може да обясни какво иска да каже. Сякаш задава гатанки, а пък на въпросите отговаря още по-неясно. Хората не го разбират и му се смеят. Мисля, трябва да се говори ясно и да се внимава особено в едно: слушателите да схващат.

МОМ

Ти се изказа правилно, Аполоне, като похвали говорещите ясно, макар че сам не постъпваш точно така в предсказанията си: ти се изразяваш неясно и заплетено и в повечето случаи така безопасно хвърляш отговорите си в неутралното поле, че слушателите се нуждаят от друг Питиец^[23] за тяхното тълкуване. Но какво предлагаш при това положение? Какво лечение да се предприеме на Тимокловата словесна слабост?

АПОЛОН

Ако бихме могли някак да му придадем някого от опитните оратори, та той да казва това, което Тимокъл намисли и му подсказе...

МОМ

Това са наистина думи на голобрадо момче, все още ти трябва възпитател! Да изкараме на философския диспут един защитник, който ще тълкува на публиката какво мисли Тимокъл! Дамид да говори сам, собственолично, а този да използва актьор, да му подсказва на ухо мненията си, та актьорът да ораторствува, без може би сам да разбира каквото е чул! Как може това да не предизвика смях сред тълпата? Не, трябва да измислим нещо друго!

Но ти, уважаеми (нали казваш, че си пророк, и с това си събрал огромни възнаграждения, та дори си получавал златни тухли!), защо не ни покажа тъкмо сега изкуството си, като ни предскажеш кой от

двамата софисти ще победи в спора! Като пророк, ти сигурно знаеш резултата.

АПОЛОН

Как е възможно да правя това, като нямам нито триножник, нито тамян; нито пророчески извор като Касталия?

МОМ

Виждаш ли? Бягаш от изобличението, като те хванат натясно!

ЗЕВС

Все пак, синко, отговори и не давай на тоя сикофант повод да те клевети и да се присмива над твоите предсказания, че уж зависят от триножник, вода и тамян, че уж, ако нямаш тях, се лишаваш от изкуството си.

АПОЛОН

Разбира се, по-добре би било, татко, такива неща да се правят в Делфи или в Колофон, дето, според обичая ми, се намират всичките ми нужни за това неща. Все пак, дори така, лишен от тях и с голи ръце, ще се опитам да предрека чия ще бъде победата. Извинете ме, ако говоря не съвсем в размер.

МОМ

Казвай, Аполоне, само че ясни неща, които нямат нужда от помощници и тълкуватели. Това не е агнешко месо и костенурка, които се варят заедно в Лидия!^[24] Знаеш за какво е нашето съвещание.

ЗЕВС

Какво ще кажеш, синко? Ах, какви ужасни признаци предхождат предсказанието! Цветът му се измени, очите му блуждаят, косата му щръкна, движенията му са корибантски^[25] и изобщо всичко у него е екзалтирано, страхотно, мистично!

АПОЛОН

Слушайте бога — пророк, Аполона, какво предвещава

*заради страшния спор, подхванат от люде кресливи,
въоръжени до зъби със силни, решителни речи.*

*Често и тук, че и там, с пронизителен крехот и
крясък*

*битката пълни със страх на оралото дългата
дръжка.*

*Ала кога улови скакалец кривоноктият ястреб,
сетния грак ще изграчат тогава дъждовните врани.
Мулето ще победи и тогава магарето, знайте,
на бързоногите свои деца ще раздава ритници.*

ЗЕВС

Какво се кикотиш така, Мом? Положението ни не е смешно!
Спри, нещастнико, ще се задавиш от смях!

МОМ

Как мога да спра, Зевсе, при така ясно и разбрано предсказание?

ЗЕВС

Тогава разтълкувай и на нас какво иска да каже.

МОМ

Съвсем очевидно е, та не ще ни трябва никакъв Темистокъл. Това пророчество казва така ясно, че той е шарлатанин, а ние, които му вярваме, — товарни магарета, да, да, и мулета, и че нямаме ум дори колкото един скакалец!

ХЕРАКЪЛ

А пък аз, татко, макар че съм пришълец, все пак смело ще кажа мнението си. Когато се съберат и почнат да разговарят, тогава, ако Тимокъл надделее, ще оставим да продължат беседата си по въпроса за нас, но ако почне да излиза другояче, аз, ако одобрявате, ще разтърся

Стоата и ще я съборя върху Дамид, та този проклетник да не се подиграва с нас!

ЗЕВС

Херакле, Херакле, туй, дето го казваш, е селяшка, съвсем беотийска работа! Да унищожим заедно с един негодник толкова народ, че на туй отгоре и Стоата заедно с Маратон, Милтиад и Кинегир! Ами щом падне всичко това, как ще ораторствуват ораторите, лишени от най-важната тема на речите си? Освен това, докато си бил жив, може би за тебе е било възможно да сториш нещо такова, но откакто си станал бог, мисля, разбрал си, че единствено Мойрите могат да вършат такива неща, а ние нямаме право.

ХЕРАКЪЛ

Значи, и тогава, когато съм убивал лъва или хидрата^[26], това са вършели Мойрите чрез мене?

ЗЕВС

Точно тъй.

ХЕРАКЪЛ

И сега, ако някой вземе да ме обижда, да ми граби храма или да ми събаря статуята, аз не мога да го смачкам, ако Мойрите не са предрешили това?

ЗЕВС

По никой начин!

ХЕРАКЪЛ

Тогава слушай, Зевсе, ще говоря откровено. Аз, както казва комическият поет, съм селяк, и на коритото викам корито. Щом при вас е така, ще кажа много здраве на тукашните почести, дим и жертвена кръв и ще ида в ада, дето, дори ако съм само с гол лък в ръката, сенките на убитите от мене зверове ще ми имат страх.

ЗЕВС

Браво! Дето казват, свидетел от къщи! Ти избави Дамид от нуждата да каже това, след като му го подсказа. Но кой е този, дето бърза насам, бронзовият, с хубавите линии и очертания, със старинната прическа? Това е твоят брат, Хермесе, „пазарният“ Хермес, Хермагор, дето стои до Пъстрата стоа. Целият е омазан със смола, защото всеки ден ваятелите снемат копия от него. — Защо, синко, идеш тичешком при нас? Навярно носиш някаква вест от земята?

ХЕРМАГОР

Много голяма, Зевсе, крайна бързина изисква!

ЗЕВС

Хайде, казвай дали, незабелязано за нас, не е станало някакво въстание?

ХЕРМАГОР

*Във онзи миг ваятелят покриваше
със слой смола гърба ми и гърдите ми.
Снагата ми облече смешна ризница,
творба на подражателно умение,
и тя повтаря бронзовата статуя.
И в миг — тълпа и двама бледи кресльовци,
герои на софизмите — задават се
Дамид и...*

ЗЕВС

Драги Хермагоре, стига с тези ямби! Зная за кои говориш. Но кажи ми едно: започна ли схватката им?

ХЕРМАГОР

Още не, все още се замерват един друг с прашки и отдалече си разменят обиди.

ЗЕВС

Тогава, какво ни остава да правим, богове, освен да се наведем и да слушаеме? Нека Хорите вече отдръпнат мандалото, да отведат облаците и разтворят небесните порти.

Херакле! Що народ се е насъбрал да слуша! Но Тимокъл не ми се харесва, той потреперва, смутен е. Всичко ще провали той днес! Да, ясно е, че не ще може дори да се вдигне срещу Дамид. Но нека вършим това, което ни е напълно възможно, да се молим за него,

ала сред нас и на ум, да не би Дамид да ни чуе^[27].

ТИМОКЪЛ

Какво говориш, Дамиде, светотатецо? Че боговете не съществуват, че не се грижат за хората?

ДАМИД

Да. Но първо ти ми отговори какъв довод те е убедил, че съществуват.

ТИМОКЪЛ

Не аз, а ти отговори, мръсно!

ДАМИД

Не аз, а ти!

ЗЕВС

Дотук нашият се перчи много по-добре и по-гласовито. — Браво, Тимокле, заливай го с обиди! В тях ти е силата! В другото той ще ти запуши устата и ще те направи на риба!

ТИМОКЪЛ

Не, кълна се в Атина, няма да отговоря пръв!

ДАМИД

Тогава питай, Тимокле. Ти победи, като изрече тая клетва. Само — без обиди, ако обичаш!

ТИМОКЪЛ

Прав си. Сега кажи ми, проклетнико, според тебе боговете не се ли грижат за нас?

ДАМИД

Ни най-малко.

ТИМОКЪЛ

Какво? Значи, всичко наоколо е лишено от тяхната грижа?

ДАМИД

Да.

ТИМОКЪЛ

И, значи, никакъв бог не полага усилия за вселената?

ДАМИД

Да.

ТИМОКЪЛ

И всичко се носи в един безсмислен устрем?

ДАМИД

Да.

ТИМОКЪЛ

И вие, хора, слушате това, търпите го и не пребивате с камъни този разбойник?

ДАМИД

Защо насъскваш хората срещу мене, Тимокле? Кой си ти, че така се гневиш заради боговете, и то когато самите те не се гневят? Та те не ми сториха нищо лошо, макар че отдавна ме слушат, ако изобщо ме слушат!

ТИМОКЪЛ

Слушат, Дамиде, слушат и ще ти отмъстят, когато му дойде времето!

ДАМИД

А кога ще намерят време за мене, щом, както казваш, имат толкова грижи да управляват световните работи, които са безкрайни? Затова не са наказали и тебе за постоянните ти лъжливи клетви и за всичко друго, което премълчавам, за да не се принудя и аз самият да говоря обиди противно на споразумението ни. Впрочем аз не виждам какво по-добро доказателство за своята грижа биха могли да представят, освен да унищожат с лоша смърт един лош човек като тебе. Но ясно е, че те са отишли отвъд Океана, навярно „при етиопците чисти“^[28]: те имат обичай да ходят постоянно при тях, понякога и по собствена покана.

ТИМОКЪЛ

Какво мога да кажа срещу такова безсрамие, Дамиде?

ДАМИД

Това, което аз отдавна жадувам да чуя от тебе, Тимокле: как си се убедил и как си повярвал, че боговете се грижат за нас?

ТИМОКЪЛ

Първо, убеди ме редът в явленията, слънцето, което винаги върви по един и същи път, луната — също, смяната на годишните времена, израстването на растенията, раждането на животните, това, дето те са така изкусно сътворени, че могат да се хранят, да мислят, да се движат, да ходят, да строят къщи, да шият обувки и прочее. Не смяташ ли, че това са дела на божествена грижа?

ДАМИД

Тъкмо това, което дирим, ти вземаш за доказателство, Тимокле: защото още не е ясно дали всяко от тези неща се извършва благодарение на грижа. Че явленията са такива, бих потвърдил и самият аз, но от това не следва необходимостта да сметнем, че те стават благодарение на някаква грижа. Възможно е, след като са възникнали случайно, сега да се извършват еднакво, по едни и същи

закони. А ти наричаш техния ред „необходимост“! И после ще се сърдиш, че фактите не те подкрепят, първо, когато ги изреждаш и възхваляваш същината им, и, второ, когато ги смяташ за доказателство, че всяко от тях се ръководи от божествена грижа. Затова, както казва комическият поет:

дай нещо друго, че това е слабичко.

ТИМОКЪЛ

Аз не мисля, че има нужда и от друг довод. Но все пак ще кажа. Отговори ми: смяташ ли, че Омир е велик поет?

ДАМИД

Разбира се!

ТИМОКЪЛ

Е добре, той именно ме убеди, показвайки ми божествената грижа.

ДАМИД

Ти си чуден човек! Всички ще се съгласят с тебе, че Омир е добър поет, но не ще признаят нито него, нито друг някой поет за авторитетен свидетел по тези въпроси. Поетите, мисля, не ги е грижа за истината, а да очароват слушателите, и поради това те пеят в стихове, разказват митове и изобщо всичко измислят заради приятността.

Но аз с удоволствие бих чул какви места из Омир са те убедили. Може би тия, дето поетът говори за Зевс, как дъщеря му, брат му и жена му решили да го вържат и ако Тетида от милост към него не била извикала Бриарей, нашият любезен Зевс е щял да бъде заловен и окован?^[29] За да се отблагодари на Тетида, той измамва Агамемнон, като му изпраща един лъжлив сън, та да загинат много ахейци^[30]. Виждаш ли? За него не е било възможно да хвърли мълния и да изгори самия Агамемнон, за да не изглежда, че е измамник. Или особено

силно те е привлякъл към вярата разказът как Диомед, подтикван от Атина, ранил Афродита, а след това — самия Арес^[31], и как малко покъсно самите богове се втурнали и взели да се бият безразборно, и мъжки, и женски^[32], и как Атина победила Арес, отслабнал, мисля, от раната, която получил от Диомед^[33], докато

срещу Латона стоял воителят, мощният Хермес?
[34]

Или ти се е сторил убедителен разказът за Артемида, как останала недоволна и се разсърдила, задето Ойней не я поканил на пир, та пратила в земята му една огромна дива свиня с непобедима сила?^[35] С такива ли разкази те убеди Омир?

ЗЕВС

Охо! Какъв вик, богове, нададе множеството, одобрявайки Дамид! А нашият прилича на объркан. Той е уплашен, трепери, ясно е, че ще хвърли щита, и вече се озърта да види накъде да се измъкне и избяга.

ТИМОКЪЛ

Значи, и за Еврипид не смяташ, че говори нещо свястно, когато изкарва на сцената самите богове и показва как спасяват добрите герои, а лошите и безбожниците, като тебе, погубват?

ДАМИД

Но, Тимокле, най-благородни сред философите, ако трагическите поети са те убедили, постъпвайки така, по необходимост следва едно от двете: да смяташ за богове или Пол, Аристодем и Сатир, или самите маски на боговете, котурните, дългите хитони, хламидите, ръкавиците, изкуствените коремни турнюри и другите средства, с които актьорите придават внушителност на трагедията — което смятам за крайно смешно. Когато Еврипид говори от свое име, без това да му се налага от нуждите на драмата, и изразява своето мнение, чуй го как волнодумства тогава:

*Висок и необятен виждаш въздуха,
в прегръдки влажни той държи земята ни.
Та той е Зевс, и той е бог — така мисли!*^[36]

И пак:

*О, Зевсе, кон си ти? Не зная. Зная те
по име само.*^[37]

И други подобни.

ТИМОКЪЛ

Значи, всички хора и народи се лъжат, като са възприели боговете и ги чествуват?

ДАМИД

Добре, че ме подсети за възприетото от народите, Тимокле: от него най-добре ще разбере човек, че в разсъжденията за боговете няма нищо сигурно. Бърканицата е голяма, едни приемат едно, други — друго. Скитите принасят жертва на меча, траките — на Замолксис, един беглец, който дошъл при тях от Самос, фригийците — на месеца, етиопците — на деня, киленците — на Фалет, асирийците — на гълъба, персите — на огъня, египтяните — на водата. Впрочем, водата е общо божество за всички египтяни, докато специално за населението на Мемфис бог е волът, на Пелузия — лукът, на други градове — ибисът или крокодилът, на трети — песоглавецът, котката или маймуната. Освен това — и по села: за едни бог е дясното рамо, за други, които живеят насреща им, — лявото, за трети — половин глава, за четвърти — пръстена чаша или паница. Как да не са смешни тези неща, драги Тимокле?

МОМ

Не казвах ли аз, богове, че всичко това ще излезе наяве и ще бъде изследвано подробно?

ЗЕВС

Казваше, Мом, и с право ни укоряваше, и лично аз ще се опитам да поправа това, ако избегнем сегашната опасност.

ТИМОКЪЛ

Но, противнико на боговете, чие дело са според тебе оракулите и предсказанията за бъдещето, ако не на боговете и на тяхната промисъл?

ДАМИД

Замълчи за оракулите, любезни, защото ще те запитам кой от тях според тебе заслужава особено внимание? Мигар онзи, който питийският бог даде на лидиеца?^[38] Та той беше съвсем двусмислен и двуличен, каквито са някои Хермесови статуи, двойни и еднакви от двете страни, одето и да ги погледнеш! Какво, своето царство ли ще погуби Крез, като премине Халис, или Кировото? А онзи негодник от Сарди купи тоя двусмислен стих за не малко таланти.

МОМ

Богове, този човек приказва май тъкмо онова, от което аз най-много се страхувах! Къде е сега нашият прекрасен китарист? Слез и се защити срещу тези нападки!

ЗЕВС

Ти ни дозаколваш, Мом, с неуместните си укори!

ТИМОКЪЛ

Гледай какво правиш, престъпни Дамиде! Само дето не разрушаваш с речта си самите храмове на боговете и техните олтари!

ДАМИД

Аз ли? Не всички олтари, Тимокле. Че какво лошо има, ако те са пълни с тамян и благовонни? Но аз с радост бих видял съборени из основи онези от Таврида, на Артемида, при които тази девица се е радвала на такива ужасни пиршества!^[39]

ЗЕВС

Отде ни дойде това необорно зло? Този човек не пощади никакъв бог, ами злослови като от талига и

хваща един подир друг, па бие и криви, и прави!^[40]

МОМ

Да, но сред нас, Зевсе, ще намериш малцина прави. И май че той ей сега ще потегли в настъпление и ще засегне някого от главните.

ТИМОКЪЛ

А не чуваш ли гърмящия Зевс, Дамиде, богоборецо?

ДАМИД

Как да не чувам гърма, Тимокле? Но дали Зевс е този, който гърми, ти ще знаеш по-добре, тъй като си пристигнал от боговете. А пък тези, които идат от Крит, ни разправят друго: там показвали един гроб, а на него имало плоча, която обяснявала, че Зевс никога вече не ще гърми, тъй като отдавна е мъртвец.^[41]

МОМ

Аз отдавна знаех, че той ще каже това. Какво така побледня, Зевсе, и заграка със зъби от страх? Трябва да бъдем смели и да презираме подобни човечета.

ЗЕВС

Що думаш, Мом? Да ги презираме? Не виждаш ли колко много хора го слушат и вече са съгласни с казаното против нас, а Дамид е пленил слуха им и ги води със себе си?

МОМ

Но ти, Зевсе, щом пожелаеш, ще спуснеш златна верига на земята и всички тях

ще ги изтеглиш ведно със земята, ведно и с морето!

[42]

ТИМОКЪЛ

Каж ми, проклетнико, плувал ли си някога по море?

ДАМИД

И то много пъти, Тимокле.

ТИМОКЪЛ

Е добре, не ви ли е носил тогава било вятърът, който удря в платната и ги надува, било гребците, докато един е стоял на кормилото и е пазил кораба от гибел?

ДАМИД

Разбира се!

ТИМОКЪЛ

Значи, корабът не може да плува, ако не бъде управляван, а целият тоя свят според тебе се носи без кормчия, без водител?

ЗЕВС

Браво, Тимокле! Много ти е силно сравнението!

ДАМИД

Но, пребоголюбиви Тимокле, ти ще видиш, че кормчията винаги съобразява полезното, предварително се подготвя, заповядва на моряците, и в кораба няма нищо непотребно или безсмислено, нищо, което да не бъде безусловно полезно или необходимо при плуването. А тоя твой кормчия, който според тебе командува този голям кораб, и неговите моряци не дават никаква разумна или достойна заповед. Не, случва се, че предното въже е опънато към задната част на кораба, а задните — към носа; понякога котвите са от злато, а гъсокът^[43] — от олово, подводните части на кораба са изрисувани, а надводните — безобразни.

Какво ще видиш сред самите моряци? Ленивецът, несръчният и нерешителният в работата получава двойна и тройна заплата, а на способния да се гмурка, на чевръстия да се катери по реите и на годния за всяка полезна работа е заповядано само да изгребва водата. Същото е и с пътниците: някакъв негодник седи на първото място до кормчията и е предмет на внимание, друг, развратник, отцеубиец или светотатец, се радва на свръхпочит и е заел цялата палуба на кораба, а много честни хора са притиснати в един ъгъл на кораба и биват тъпкани от такива, които стоят действително по-ниско от тях. Помисли как са плували на него Сократ, Аристид и Фокион: нито хляб са имали достатъчно, нито краката си са могли да опънат върху голите дъски поради мръсотията. А сред какви блага са пътували Калий, Мидий и Сарданапал — те са тънели в разкош и са плюели върху намиращите се под тях!

Такива работи стават на твоя кораб, премъдри Тимокле. Поради това корабокрушенията са хиляди. А ако на кораба стоеше кормчия, който вижда и подрежда всичко, първо, той нямаше да бъде в неведение кои са добрите пътници и кои — лошите, и, второ, щеше да дава всекому дължимото според заслугите му: на добрите — похубавото място, горе, до себе си, на лошите — долното място, а някои щеше да направи свои сътрапезници и съветници; смелия моряк щеше да назначи за началник на предната част, за командващ бортовата страна и изобщо щеше да го постави пред другите, а мързеливия и безгрижния щеше да бие по пет пъти на ден с въже по главата. Така че, драги чудако, твоето сравнение с кораба рискува да се разбие, тъй като е случило негоден кормчия.

МОМ

Сега вече работата на Дамид напредва по течението, той се носи с издути платна към победата.

ЗЕВС

Правилно предполагаш, Мом. А Тимокъл не измисля нищо здраво, ами излива един върху друг общи, ежедневни доводи, всички леснооборими.

ТИМОКЪЛ

Добре, щом примерът с кораба не ти се вижда много здрав, чуй сега, дете има една дума, свещената котва, която по никой начин не ще разбиеш.

ЗЕВС

Какво ли ще каже?

ТИМОКЪЛ

Внимавай дали умозаклучавам логично и дали можеш да ме обориш в някаква точка. Ако съществуват жертвеници, съществуват и богове; жертвеници съществуват, следователно съществуват и богове. Какво ще кажеш на това?

ДАМИД

След като първо се насмея до насита, ще ти отговоря.

ТИМОКЪЛ

Но ти, изглежда, не смяташ да спреш да се смееш. Я ми кажи все пак, какво смешно виждаш в моите думи?

ДАМИД

То е това, че не усещаш на каква тънка нишка ти виси котвата, и то — една свещена котва! Като свърза съществуването на боговете със съществуването на олтарите, ти мислиш, че с това си направил здраво въжетото си. Затова, понеже казваш, че не можеш да кажеш нищо друго, по-свещено от това, хайде да си ходим вече.

ТИМОКЪЛ

Значи, признаваш се за победен, щем си отиваш пръв?

ДАМИД

Да, Тимокле. Ти, подобно на онези, които бягат от някакво насилие, прибягна към олтарите. Затова, кълна се в свещената котва, искам да склуча договор с тебе пред самите тези олтари, че повече няма да спорим за тези неща.

ТИМОКЪЛ

Ти ми се подиграваш, грабителю на гробове, мръсно, мерзавцо, обеснико, долна гад! Не знаем ли кой е баща ти, каква курва беше майка ти, как си удушил брат си, как развратничиш с момчета? Чревоугодник, безсрамник! Чакай, не бягай, да ти тегля едно дърво, че тогава да си вървиш! С този чиреп ще те заколя, мръсник с мръсник такъв!

ЗЕВС

Той бяга, богове, и се смее, а този тича след него и сипе псувни, не може да понесе Дамидовия присмех, и изглежда, че ще го удари по главата с чирепа. Ами ние какво да правим при това положение?

ХЕРМЕС

Струва ми се, че комическият поет е казал правилно:

Не си пострадал, щом не си признал това.^[44]

И каква толкова голяма беда, че няколко души щели да си отидат, убедени в правотата на Дамид? Много са онези, които мислят противното: повечето елини, голямото множество, народната измет и всички варвари.

ЗЕВС

Да, Хермесе, но много хубаво е онова, което казал Дарий на Зопир^[45]. Та и аз самият бих желал да имам един такъв съратник, подобен на Дамид, отколкото да разполагам с хиляди Вавилони.

[1] Пародия на началните стихове на Еврипидовата трагедия „Орест“. — Б.пр. ↑

[2] Еврипид, „Безумният Херакъл“. — Б.пр. ↑

[3] Гигантите били синове на Земята, родени от кръвта на скопения Уран, противници на боговете, с които влезли в битка и били победени. Но главна причина на стълкновението било това, че Гея родила гигантите, за да отмъстят за запратените в Тартара титани. Титаните свалили от власт Уран и възцарили Кронос. След като Зевс

свалил Кронос и се възцарил, те се обявили срещу него, но претърпели поражение. — Б.пр. ↑

[4] Пародия на стих от Еврипидовата трагедия „Финикийките“. — Б.пр. ↑

[5] Рапсодите били странстващи изпълнители на епически песни. — Б.пр. ↑

[6] Кучеглавият египтянин е бог Анубис, изобразява и като човек с кучешка глава. — Б.пр. ↑

[7] Златна е постоянен епитет на Афродита у Омир. — Б.пр. ↑

[8] Пентелски камък, т.е. мрамор, с който била прочута Пентелската планина. — Б.пр. ↑

[9] Зевгити — дребни собственици, притежаващи по впряг волове; според законодателството на Солон — третата от четирите категории атински граждани. — Б.пр. ↑

[10] Тети — малоимотни или безимотни граждани, които съставлявали последния слой на населението. — Б.пр. ↑

[11] Според законодателството на Солон стопаните с доход петстотин медимни зърнени храни, образували първата, най-имотната категория атински граждани. — Б.пр. ↑

[12] Хълм в Атина (западно от Акропола), където заседавало Народното събрание. — Б.пр. ↑

[13] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[14] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[15] Пародия на началото на „Първата олинтска реч“ на Демостен. — Б.пр. ↑

[16] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[17] Срв. „Зевс изобличаван“. — Б.пр. ↑

[18] Срв. Херодот. — Б.пр. ↑

[19] Херакъл. — Б.пр. ↑

[20] Мом споменава няколко от прочутите подвизи на Херакъл. — Б.пр. ↑

[21] Срв. Демостен, „Първа олинтска реч“. — Б.пр. ↑

[22] Ефеби — достигнали пълнолетие (т.е. 18-годишна възраст) юноши. — Б.пр. ↑

[23] Питиец — прякор на Аполон. — Б.пр. ↑

[24] Срв. „Зевс изобличаван“. — Б.пр. ↑

[25] Корибантите били жреци на Кибела, нападащи във вдъхновение, екстаз. Оттук корибантски движения са тези, в които се проявява екстатично състояние. — Б.пр. ↑

[26] Немейският лъв и лернейската хидра. — Б.пр. ↑

[27] Пародия на „Илиада“. — Б.пр. ↑

[28] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[29] Срв. „Разговори на богове“. — Б.пр. ↑

[30] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[31] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[32] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[33] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[34] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[35] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[36] Откъс из изгубена Еврипидова трагедия. — Б.пр. ↑

[37] Откъс из Еврипидовата трагедия „Мъдрата Меланипа“. — Б.пр. ↑

[38] Вж. „Зевс изобличаван“. — Б.пр. ↑

[39] Давид има предвид човешките жертвоприношения в чест на тавридската Артемида. — Б.пр. ↑

[40] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[41] Срв. „Тимон, или Човекомраецът“. — Б.пр. ↑

[42] „Илиада“. — Б.пр. ↑

[43] Гъсокът е корабно украшение. — Б.пр. ↑

[44] Менандър, „Третейският съд“. — Б.пр. ↑

[45] Срв. Херодот. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.